

- א. סוג הבחינה: בגרות לבתי-ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשס"ב, 2002
מספר השאלון: 905031
לנבחנים אקסטרניים – 03

חיבור עברי

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
עליך לכתוב חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים) על אחד מהנושאים = 100 נקודות.
נושאים 1-4 כוללים קטעים לקריאה; נושאים 5-6 כוללים מובאות.
יש לכתוב חיבור על-פי ההנחיות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת, ולהעתיק את כותרתו.
(2) הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טייטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
בחר באחד מהנושאים וכתוב עליו חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים).
הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת ולהעתיק את כותרתו.

שים לב:

נושאים 1-4 כוללים קטעים לקריאה.
יש לכתוב חיבור בזיקה לקטע ועל-פי ההנחיות.

נושא 1: השימוש באינטרנט

כתוב מאמר, ובו הצג את תופעת השימוש באינטרנט, את ההיבטים החיוביים של השימוש בו ואת נזקיו. בתיאור הנזקים היעזר בקטע שלפניך; תוכל אף להוסיף רעיונות משלך.
בסס את דבריך על דוגמאות, והצע דרכים להתמודדות עם נזקי האינטרנט.

עצרו את המהפכה

(מעובד על-פי ג' וימן, ראש החוג לתקשורת באוניברסיטת חיפה, פנים, גיליון 15, חורף 2000)

[...] המחקר שנעשה עד כה בתחום השימוש באינטרנט מתמקד רובו ככולו בהיבטים החיוביים של האינטרנט, ומתעלם מנזקים אפשריים ומסקנות מאיימות שצופן בחובו שימוש זה.

[...] חלק ממפגעי האינטרנט כבר ידוע, והוא כולל רק את החמורים שבטווח הנזקים האפשרי של מדיום זה. אלה כוללים פורנוגרפיה באינטרנט וזמינותה לאוכלוסיות שאינן צריכות להיחשף אליהם; גנבה של כסף, ידע, מידע סודי ומידע פרטי; זיוף כרטיסי אשראי ומרמה באמצעותם; אלימות, הסתה גזעית, אתנית, דתית ופוליטית; פגיעה בזכויות יוצרים ובקניין רוחני; היכולת להעתיק, לשכפל ולהפיץ מידע ללא כיבוד זכויות קניין ויצירה; טרור: על-ידי חבלות מקוונות, קבוצות קיצוניות יכולות לגרום נזקים לרשתות חשמל, לבנקים, לצבא, לממשל ועוד.

[...] אחד האיומים המוצנעים, אך החריפים ביותר של מהפכת האינטרנט, הוא העמקה קיצונית של פערים חברתיים. מהפכת האינטרנט אינה שוויונית; היא אינה חלה על כולם, אינה פותחת חלונות של הזדמנות שווה לכולם, ועלולה להביא לפערים ענקיים בין אומות ובין שכבות חברתיות. מהפכה זו מותנית בנגישות לאמצעי מחשוב, בידיעה כיצד להפעילם וביכולת כלכלית לשדרג אותם באופן קבוע. הידע בתחומים אלה נפוץ יותר בחברות מסוימות ובשכבות חברתיות מסוימות, ומכאן סכנת פער הידע.

[...] בישראל יעבור קו ברור בין שכבות חברתיות שהתחברו לאינטרנט לבין אלה שנתרו מנותקות ממנו. קו זה עלול להיות קו שֶׁבֶר חברתי ותרבותי חמור. תוצאותיו יהיו בעיקר יצירת פערי השכלה שאינם ניתנים לגישור, קליטה לאוניברסיטאות סלקטיבית יותר מזו הנהוגה כיום, ובקיצור – התחזקות החזקים והיחלשות החלשים.

[...] יהיו מי שיטענו נגדי, ובמידה רבה של היגיון, כי אני מתעלם מהתועלות הרבות שמביאה מהפכת האינטרנט [...] איני מזלזל בכל אלה, ואף מכיר בחשיבותם של היבטים חיוביים רבים של האינטרנט [...] אך ההתלהבות מיתרונות האינטרנט אינה צריכה לסנוור אותנו עד לעיוורון מוחלט מפני נזקיו האפשריים. [...]

נושא 2: הטיול השנתי

לפניך קטע המציג את הסתייגותה של מורה מן האופן שבו מתנהלים הטיולים השנתיים בכמה בתי-ספר. כתוב מאמר תגובה. במאמריך הגב על טענות הכותבת ונמק את עמדתך. כמו כן הצג את מטרות הטיול השנתי כפי שאתה רואה אותן, ותאר את הדרכים למימוש המטרות שהצגת. הבא דוגמאות מניסיוןך או מניסיונם של אחרים.

הרהורים של מורה לאחר "הטיול השנתי"

(מעובד על-פי מכתבה של ר' סדקל, מורה, קשר עין, סיוון תשס"א, יוני 2001)

[...] יש לברר מחדש מה הן המטרות שאנו רוצים להשיג באמצעות הטיול השנתי ולהחליט אם בית-הספר הוא שמרטף נוער וקבלן עבודות בידור, שהרי נכון לעכשיו עיקר הפעולות בטיולים הוא עצירות לאוכל בפונדקים על אס הדרך, פעילויות בידור שונות ולינה בבתי-מלון בדרגת תיירות. האם לא רצוי שבית-הספר ינצל את הטיול השנתי להשגת מטרות חינוכיות מסוג שונה: המחשה של מקצועות לימוד, כמו גאוגרפיה, תנ"ך והיסטוריה; גיבוש חברתי; יכולת להסתדר בתנאים קצת פחות נוחים מאשר בבית; ואפילו אהבת הארץ, רחמנא לְפָלְן? נראה לי שיעדים מסוג זה נשחקו עד דק, ובעקבות זאת לא ברור מה מטרותם של הטיולים השנתיים. [...]

[...] אני סבורה כי במצב דברים זה, ייתכן שיש גורמים שונים המרוויחים יפה מן הטיולים השנתיים (בתי-מלון, חברות טיולים, מאבטחים, סוחרים וכיו"ב), אך המפסידים העיקריים הם התלמידים [...]. אני קוראת אפוא להנהלות בתי-הספר, לצוותי המורים ולתלמידים לחשוב מחדש על המושג "טיול שנתי". [...]

נושא 3: אירוע משמעותי שעיצב את העידן המודרני

לפניך קטע המציג רשימה של כמה אירועים שעיצבו את החיים בעידן המודרני. בחר מהקטע אירוע אחד שהשפיע לדעתך השפעה מכרעת על חיינו. כתוב מאמר, ובו דון בחשיבותו של האירוע ובהשפעותיו החיוביות והשליליות על חיינו. הסתמך על הידוע לך מניסיוןך האישי ועל דברים שקראת.

יום כדור הארץ

(מעובד על-פי י' רומן, ארץ וטבע, גיליון 13, מאי-יוני 2001)

לפני 30 שנה ציינו בפעם הראשונה, באופן צנוע למדי, את "יום כדור הארץ". לרגל "החג" פרסם כתב-העת Worldwatch כמה אירועים, שלדעת עורכיו השפיעו יותר מכול על חיינו בעידן המודרני. **המכוננית: העיר מנהיים שבגרמניה, 1885.** קרל פרידריך גֶנֶץ יוצא לנסיעת המבחן הראשונה של מכוננית המונעת בדלק. המכוננית הגיעה למהירות 16 קמ"ש בלבד, קצת פחות ממהירות זהירותו של סוס רכיבה ממוצע. למרות זאת המשיך האדם לפתח את המכוננית בשל חיבתו לכלי רכב זה.

מזון מהיר: אוק פארק, אילינוי, ארצות-הברית, סוף שנות ה-50 של המאה ה-20. חברת "מקדונלדס" מקימה את המסעדות הראשונות למכירת "מזון מהיר". בתוך שנים אחדות הוקמו סניפים של "מקדונלדס" ברחבי ארצות-הברית, ובהמשך – בעולם כולו. כדי לשמור על תָּקָן אחיד למוצרי החברה, בעיקר לציפס, מחייבת החברה את הספקים המקומיים לגדל זן מסוים של תפוחי-אדמה, ואילו זנים אחרים המותאמים לתנאי הגידול במקומות השונים בעולם, נזנחים.

המזון שמציעה "מקדונלדס" הוא ציון דרך בפיתוח תעשיית המזון המהיר. תעשייה זו מגדילה את היצע המזון הזול עבור אוכלוסיית העולם הגואה, אבל פוגעת בהרגלי התזונה הטובים לבריאות, מגבירה את השימוש בחומרי הדברה ומפחיתה את השונות הגנטית של הגידולים החקלאיים בעולם.

הטלוויזיה: אירופה, 1952. נקבע הסטנדרט הראשון לשידורי טלוויזיה. הצפייה בטלוויזיה גדלה במהירות, ובאמצעות הפרסום המכשיר משמש מנוף עיקרי להגדלת הצריכה והצרכנות בעולם.

הכביש המהיר: וושינגטון, 1956. הקונגרס האמריקני מעביר חוק דרכים, המאפשר בניית מערכת כבישים מפותחת בין מדינות ארצות-הברית. מערך הכבישים החדש מעודד נסיעות ארוכות, גם לעבודה ולקניות, הקמת ערי שינה, פיתוח מכוניות גדולות יותר ומעבר לאורח חיים שבו המכונית הפרטית משמשת כלי תחבורה עיקרי.

נושא 4: חוסר פְּנוֹת ביחסים בין-אישיים

בקטע שלפניך מוצגת הטענה שחוסר פְּנוֹת ביחסים של אדם עם זולתו יכול להיחשב כהתנהגות תקינה.

כתוב מאמר, ובו חווה את דעתך על טענה זו. דון בשאלה מתי התנהגות כזאת רצויה ומתי היא בלתי רצויה.

הבא דוגמאות מתחומי חיים שונים (משפחה, חברה, סביבת העבודה, פוליטיקה וכדומה), מניסיוןך ומניסיונם של אחרים.

הצבוע הידוע

(מעובד על-פי ע' פיאמנטה, פסיכולוגית קלינית, סופשבוע, מעריב)

רובנו יודעים כי כשהדודה קלרה שועטת לביתנו ושואלת: "נכון שאני נראית נפלא? נכון שהשמלה שלי יפה?", חובה עלינו להנהן במרץ, ולהוסיף לכך קורטוב של התלהבות.

בהגדרה פשטנית זוהי התנהגות צבועה, שהרי לעתים דעתנו האמתית שונה בתכלית השינוי מזו שאנו מבטאים כלפי חוץ. הדודה קלרה, כמוכן, בדרך-כלל לא תרפה מאַתנו ולא תקל עלינו. היא תגיד: "אתם סתם אומרים את זה, נכון? רק כדי לא לפגוע בי", ואנו נזדרז כמוכן להכחיש את דבריה: "מה פתאום? זה באמת יפה!".

במצבים כאלה רובנו נפעל באופן דומה, כי אנו רואים בכך נימוס אלמנטרי, שמשמעותו – כדי לשרוד במסגרת חברתית, יש לכבד את רגשותיו של הזולת ולא לפגוע בו במתכוון. אותנטיות היא דבר חשוב מאוד, אך כשיחסינו עם הזולת אינם מושתתים על קרבה גדולה ואמון עמוק, לעולם אין לדעת כיצד יקבל את הערותינו הפְּנוֹת. על כן רובנו ננהג בזהירות, וטוב שכן. צביעות מהסוג הזה היא מעין מעטפת של התנהגויות שאנו עוטים על עצמנו במגעים חברתיים כדי לנווט את דרכנו בעולם, ואין פירושה שביסודנו אנו אנשים מזויפים ובלתי כנים.

(שים לב: המשך הקטע בעמוד הבא.)

אנשים שמביעים את דעתם האמתית בכל מצב ומצב, ללא שום פילטרים או מעצורים, לעתים קרובות ייחשבו ללא מחונכים, ובוודאי לחסרי טקט.

אם כן, צביעות או זיוף, כמעטפת חיצונית, אינם בהכרח דבר רע, אלא מעידים לעתים על התפתחות תקינה. הבעיות מתחילות כשהזיוף הופך להיות טבע שני לאדם.

זיוף נובע מהצורך שלנו להתאים את עצמנו לסביבה שבה אנו גדלים. כבר בשלבי ההתפתחות הראשונים שלנו, אנו מוצאים את עצמנו במצבים שבהם אנו נדרשים לרצות את הורינו, אף-על-פי שרצונם מנוגד לרצוננו. לדוגמה, מבקשים מאתנו להגיד יפה תודה לדודה על המתנה הנפלאה שהביאה, או להיות ילדים טובים וללכת לישון, אף-על-פי שאנו מרגישים ערניים לגמרי. יש אין-ספור מצבים שבהם יש פער גדול בין רצונותינו לדרישות מאתנו. [...]

שים לב:

נושאים 5-6 כוללים מובאות.
יש לכתוב חיבור על-פי ההנחיות.

נושא 5: האדם והטבע

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נָטְלוּ וְהַחְזִירוּ עַל כָּל אֵילָנֵי גֶן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ: רֵאה מַעֲשֵׂי כִמָּה נְאִים וּמְשׁוּבְחִין הֵן וְכָל מַה שֶּׁבְרָאתִי – בְּשִׁבְלֶךָ בְּרָאתִי. תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תִקְלַקֵּל וּתְחַרִּיב אֶת עוֹלָמִי, שֶׁאִם קִלְקַלְתָּ אֵין מִי שִׁיתֵּקֵן אַחֲרֶיךָ".

(קהלת רבה, פרשה ז')

במדרש זה מזהיר הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון מפני פגיעה בטבע וביפי הבריאה. כתוב מאמר, ובו תאר פעילויות שונות של האדם הפוגעות בטבע. תאר את תוצאות הפגיעה בטבע והצע דרכים לצמצומה. בדברייך תוכל להתמקד במרכיב אחד או יותר של הטבע (קרקע, מים, אוויר, צמחייה, בעלי-חיים וכדומה).

נושא 6: ספורט תחרותי

לפניך שתי אמירות המציגות עמדות שונות כלפי משחק הכדורגל:

— "כדורגל? עשרים ושניים חולייגנים (בריונים) רצים אחרי כדור אחד!" (ישעיהו ליבוביץ')

— "יש אנשים הסבורים שכדורגל אינו עניין של חיים ומוות.

אני יכול להבטיח להם שהוא הרבה יותר מכך!" (ביל שאנקי)

(מתוך ציטטות לכל עת, ליקט וערך ד' שחם)

כתוב מאמר, ובו הִגַּב על האמירות שלעיל והִפֵּעַ את עמדתך כלפי משחק הכדורגל או כלפי כל משחק קבוצתי תחרותי אחר.

נמק את דבריך תוך התייחסות להיבטים אישיים, חברתיים, לאומיים ובין-לאומיים.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך